

NICO RIEMERSMA

HET GEBED DES HEREN

ONZE VADER DIE IN DE HEMELN ZIJT

1. Met die woorden begint het gebed des Heren: *Onze Vader, die in de hemelen zijt*, althans zo zeggen wij het. Als het aan de NBV ligt, dan bidden we straks: *Onze Vader in de hemel*. Een vertaling, hoe begrijpelijk ook, die toch ietsjes verwijderd is van de grondtekst. Dat we in het tweede deel van de zin met een bijzin bij 'Vader' van doen hebben: 'die in de hemelen zijt', waarmee de plaats aangegeven wordt, waar hij woont/vandaan komt, wordt hier niet meer zichtbaar. Daarmee wordt de klassiek oosterse wijze van spreken losgelaten. Een wijze van zeggen die iedereen kent, want zo spreken wij ook over Jezus. Wij noemen hem *Jezus van Nazareth*. Zoals *Simon Simon van Cyrene* heet en *Maria Maria van Magdala*. Bij de naam hoort ook de plaats waar je vandaan komt. En daarop wordt in het spreken over God geen onderscheid gemaakt: *Onze Vader die in de hemelen zijt*, maar je mag ook zeggen: 'die in de hemelen woont'.

Het is een beeld, dat van 'Onze Vader die in de hemel woont', waarmee we zeer vertrouwd zijn, maar dat ook iets heeft gekregen van '*een lieve Vader in de hemel*'. Je krijgt het op die manier zelfs wel te horen als aanhef in een gebed: 'Lieve Vader in de hemel'. Het is mij te zoetsappig. Ik hoop niet dat u het erg vindt, als ik dat zeg, maar het roept *bij mij* toch teveel een beeld op alsof we (hierboven) met Sinterklaas van doen zouden hebben. En als er iets *niet* met God als 'Onze Vader' bedoeld wil worden, dan is het wel dat hij een Sinterklaasfiguur is, die al je wensen in vervulling doet gaan. Je vraagt maar en je krijgt het ook.

2. Daar wil ik het vanmorgen allereerst met u over hebben: over het beeld dat wij bij het woord 'vader' hebben. Daarover allereerst. Maar ik wil het met u ook over die bijzin hebben: 'die in de hemelen zijt' (of 'woont').

Wat ik nu het liefst zou doen? Dat is iedereen een papier geven, met daarop in het midden het woord 'vader', om u vervolgens te vragen om

daaromheen al uw associaties te zetten die u bij het woord 'vader' hebt. Een buitengewoon interessant onderzoek zou dat zijn, omdat allerlei verschillen tussen u zichtbaar zouden worden. Er zouden ongetwijfeld ook woorden genoemd worden die op *alle* papieren staan. Wat eruit zou blijken? Dat we in elk geval geen uniform beeld hebben bij het woord 'vader'. Zouden we er met elkaar over doorpraten, dan zou duidelijk worden dat diverse woorden die we opgeschreven hebben, te maken hebben met onze eigen vader, hoe hij geweest is of, wanneer hij nog leeft, hoe hij is.

Al die beelden en al die woorden spelen - vaak heb je dat niet eens zo in de gaten - een rol, wanneer wij over God onze Vader spreken. Dat kan ik heel makkelijk laten zien. Als je een uiterst moeizame verhouding met je vader hebt of hebt gehad, dan zal je dat woord liever ook niet gebruiken in je spreken over God. Of als het woord 'Vader' in de kerk gebruikt wordt, dan zal *jij* daar niet direct positieve associaties bij hebben. Zo, op die manier, werkt dat door. Dat kan negatief zijn, maar natuurlijk ook andersom werken. Een hele goede relatie met je Vader, en daarbij een grote bewondering voor wie je vader is/was, speelt ongemerkt ook door in de wijze, waarop je je verhoudt tot (het beeld van) God als Vader.

3. En daarmee ben ik bij het punt, waarover ik in de afgelopen *Betheltaal* sprak. Want dat beeld van *God de Vader* is de laatste decennia sterk onder druk komen te staan. Dat heeft allereerst met onze cultuur van doen, die door prof. Van Gennep (in zijn boek *'De terugkeer van de verloren Vader'*) 'vaderloos' is genoemd, maar eerder met het probleem van gezag en gehoorzaamheid van doen heeft.

In het bijzonder kwam op het beeld van God als Vader ook stevige kritiek van feministische kant. De kritiek betrof de sterke dominantie in kerk en theologie op alle mannelijke beelden van God, en dan ook van God de Vader, aan wie je je maar had te onderwerpen en te gehoorzamen, zo was de gedachte. Een zienswijze die men overal in de theologie terugzag.

Een punt dat de laatste jaren sterk speelt - als ik me niet vergis, is prof. Kuitert daarmee begonnen - , is de veronderstelling die schuilgaat achter het beeld van God als Vader, dat God een persoon is, met aan dat beeld nog toegevoegd, '(een persoon) die in de hemel woont'. Een beeld, waarmee velen moeite hebben, ook mensen in deze kerk. Het is

te antropomorf, te mensvormig, teveel een beeld aangepast aan de mens, te weinig recht doend aan het feit dat niemand ooit God heeft gezien, en dat we dus niet weten hoe hij is. Doe ik zo recht aan de mensen die met dit beeld van God als persoon moeite hebben? Ik dacht het wel.

Niet minder problematisch voor velen is het spreken over de *hemel(en)* als de plaats waar God woont. Toch is het beeld minder vreemd dan het lijkt. Wat er namelijk mee tot uitdrukking wordt gebracht, is - om het modern te zeggen - de transcendentie van God, dat wil zoveel zeggen als dat God niet samenvalt met deze wereld, met de aarde. Hij woont hier niet. Hij overstijgt (=transcendeert) onze werkelijkheid. Hij valt niet samen met onze werkelijkheid. Is dan ook niet per definitie in te vinden of te *ervaren*, zoals je tegenwoordig moet zeggen. Wat ermee uitgedrukt wil worden, dat is - nu maar even in gewoon Nederlands - dat Hij ons te boven gaat. Letterlijk en figuurlijk 'te boven'. Er is een gepaste afstand tussen Hem en ons!

4. Wat ik met dit alles wil laten zien, is hoeveel er van onze gedachten en beelden meekomen bij zo'n eerste zin als 'Onze Vader' We bepalen al direct onze houding, onze moeite daartoe. Is dat erg? Nee, dat is niet erg. Zo gaat het steeds. Als we ons dan maar wel realiseren, dat als we de bijbelse beelden gebruiken, dat we ze steeds verstaan vanuit de woorden en beelden van *onze* wereld en cultuur. We laden de bijbelse beelden en woorden daarmee op.

Wat niet - of minder - gebeurt, is dat we ons afvragen hoe die woorden binnen de *Bijbelse* wereld functioneren. En dan zouden ze nog wel eens een wat andere lading kunnen hebben dan wij denken. De vraag is dan wel of we ook open willen staan voor het Bijbelse beeld zelf en de betekenis die het daarin heeft.

5. Gemeente, en dan doet zich eigenlijk al direct iets opmerkelijks voor, want kijk je dan - eerst - naar het Oude Testament en dan naar het Nieuwe Testament, dan valt direct een duidelijk verschil op. Ik zeg het met enige aarzeling, omdat er toch al zo'n neiging is om O.T. en N.T. tegenover elkaar te zetten, me dunkt ten onrechte. Maar wat je ziet, is dat het beeld van God als Vader in het Oude Testament wel voorkomt, maar toch lang niet zoveel als in het Nieuwe Testament. Hoe dat komt? Vanuit het Oude Testament vind ik het moeilijk om daar verantwoorde

uitspraken over te doen, maar vanuit het Nieuwe Testament moet je zeggen dat dat met name toch te maken heeft met Jezus' spreken over God als zijn Vader. Hij zag zijn verhouding tot God als een vader-zoon relatie. En zo spreekt hij dan ook steeds over Hem. Heel direct in zijn gebeden noemt hij Hem 'Vader'. Daarmee plaatst hij zichzelf in de positie van het *kind*, preciezer nog: in die van de *zoon*.

6. Ik kom hier zo op terug, lieve gemeente, maar eerst wil ik met u naar het spreken over God als Vader in het Oude Testament. Ik zei het: heel veel komt het niet voor, maar als het gebeurt, moet u zien hoe dat dan gebeurt. Dan staat - het gebeurt verschillende keren - naast het woord 'Vader' het woord 'Schepper' (of 'Verwekker'). Ze vormen en parallellisme. Is dat nu zo bijzonder? Dat is toch niets bijzonders. Nee, maar het laat wel zien wat de eerste associatie in de Bijbel is bij het woord 'Vader'. Uw eerste associatie? In de Bijbel is het eerste woord dat naar voren komt: Schepper. We zagen vorig jaar, toen we het hadden over de apostolische geloofsbelijdenis, dat het eerste woord na 'Vader' daar het woord 'almachtige' was, maar in Deuteronomium 32, het lied van Mozes, is dat 'Schepper (vers 6).

Gemeente, als u - naast de hele toestand rond de DSB-bank - het nieuws een beetje gevolgd heeft, dan weet u dat het beeld van God als Schepper op dit moment nogal ter discussie staat, door de oratie van Ellen van Wolde (eerst hoogleraar O.T. in Tilburg, nu in Nijmegen), die beweert dat je het Hebreeuwse woord dat altijd met 'scheppen' vertaald is, niet juist is, omdat het woord eigenlijk met 'scheiden' vertaald zou moeten worden. Ik laat die discussie hier even voor wat hij is, kom er verderop in het seizoen beslist nog op terug, vandaag wil ik dat begrip 'scheppen' toch nog gewoon even laten staan.

Mij gaat het vanmorgen om het beeld van Vader naast dat van Schepper. Bijzonder? Had u dat op uw denkbeeldige papier gezet? Het is *hier wel* het eerste beeld. Eigenlijk ook wel zo logisch, vanuit de vraag: wie is je vader? Want dan zeg je immers als eerste: 'Dat is degene die mij verwekt heeft.'

Gemeente, voor alle helderheid, we zitten hier niet in de biologie, maar in de theologie, in de taal van het geloof. Met het spreken over God als je Schepper wordt antwoord gegeven op jouw begin als gelovige, zo kan ik dat misschien het beste formuleren. Het spreken over God als jouw Schepper wil laten horen dat jij in zijn beeld en naar zijn

gelijkenis geschapen bent. Je bent geroepen om naar zijn beeld te leven. Daar ligt de clou van het spreken over God als uw en mijn Schepper. Meer dan met *scheiden* (zoals Van Wolde beweert) heeft scheppen dan ook met *roepen* te maken: 'in aanzijn roepen'.

7. Het is uitermate kritisch begrip, dat woord 'Schepper' - de mens is dus niet zoals hij - van nature - is, maar hij is geschapen om naar het beeld van God te leven - zoals ook het beeld van God als Vader ook een ongelooflijk kritisch begrip is. Hoe kritisch dat is, komt eigenlijk sterk tot uitdrukking in een uitspraak van Jezus tegen de Farizeeën: 'En u zult op aarde niemand uw vader noemen, want één is uw Vader, Hij die in de hemelen is' (Matteüs 23:9). Ik kan mij de vrouw nog goed voor de geest halen in mijn vorige gemeente in Lekkerkerk, die uitermate geschokt was dat de juffrouw van de lagere school dat aan de kinderen verteld had. 'Wat ik daarvan vond?' Ze vroeg het, ervan uitgaande dat ik dat ook vreselijk zou vinden dat die juffrouw dat aan de kinderen leerde. Dat het zo werd voorgesteld dat haar man niet de vader van de kinderen meer zou zijn. De vrouw liet door dit alles eigenlijk ongelooflijk goed zien hoe een kritisch begrip dat woord 'Vader' voor God is.

Spreek je God op die manier aan, dan druk je daarmee uit, dan laat je zien bij wie je hoort, maar dan druk je daarmee ook uit - daar zit dat kritisch, dat scheidend element in - dat de natuurlijke leefverbanden, waarvan je deel uitmaakt, niet meer allesbepalend zijn. Een mens kan geen twee goden dienen. Dat geldt niet minder, waar het om twee vaders gaat. Een mens kan geen twee vaders hebben. Ooit gehoord van een mens die twee vaders heeft?

8. Als we alleen al die eerste woorden van het Onze Vader bidden, moeten we wel goed weten wat we dan doen. We laten ermee horen dat we ons alleen door Hem willen laten raken en aanspreken. We drukken ermee uit dat we tot een andere familie horen dan de kring van mensen, bij wie we van nature (!) horen. Een leefverband dat door het geloof niet meer vanzelfsprekend zijn, omdat we nu Zijn Stem voor ons leven bepalend laten zijn.

Zo'n kritische functie heeft het woord 'Vader' hier bij Jezus zelf. En dat is echt niet alleen in het Matteüsevangelie, u vindt dat in Marcus, en ook bepaald niet minder in het Lucasevangelie. Lees - om te beginnen -

maar het verhaal van de twaalfjarige Jezus in de tempel (zie mijn verhaal 'Een noodzakelijke breuk (Lucas 2,41-51)' op de website). Als dat verhaal van de twaalfjarige Jezus iets duidelijk maakt, dan is het deelgenoot worden van 'die van mijn Vader' een breuk met de natuurlijke ouders betekent. Dan ga je een andere weg, dan ga je ook de weg die *die Vader* je wijst, een weg waarvan je zeker weet dat deze je het leven brengt.

9. Dat betekent ook dat voor wie het gebed van Jezus op de lippen neemt, God niet een vreemde is ook niet een goede bekende, zelfs niet een vriend, maar een *vader*. Hij staat op een uiterst vertrouwelijke voet met Hem. Hij heeft al heel wat met Hem beleefd en ook in de toekomst hoopt hij nog heel wat met Hem mee te maken. Hij heeft de gunstigste ervaringen met Hem. Gunde deze God hem niet het licht in de ogen, noemde Hij hem niet vol liefde zijn kind? Biddend tot Hem kom je thuis. Je hebt nog geen woord gezegd, of Hij omarmt je al.

*20ste Zondag na Pinksteren, 18 oktober 2009
Bethelkerk, Den Haag-Loosduinen*

UW NAAM WORDE GEHEILIGD

1. Ik zal het u direct maar eerlijk zeggen: met deze eerste bede heb ik nooit goed raad geweten. Raar eigenlijk, terwijl je het toch zo vaak bidt! Raar dat je iets bidt, terwijl je eigenlijk niet goed weet wat je bidt! Het is allemaal raar, als je dan ook nog bedenkt dat die bede helemaal voorop staat, dat het dus om een bede gaat die nu juist de toon zet.

Is het bij u anders? Weet u wat u bidt? Bij alle andere beden heb ik dat niet, maar wel bij deze bede. Bij 'Uw wil geschiede' snap je waar het om gaat. Dan bidden we erom dat Gods wil op aarde gedaan wordt. Maar wat moet je je voorstellen bij: 'Uw naam worde geheiligd'? Wat vragen we dan eigenlijk? Weet u het? Hoe zou u dat omschrijven?

Wat dan blijkt, als je dat moet doen, als je moet omschrijven wat ermee bedoeld wordt? Dat het nog niet zo eenvoudig is om te zeggen wat er met dat 'geheiligd worden' bedoeld wordt. Afgelopen vrijdagavond was ik met de ambtsdragers bijeen die vandaag afscheid nemen ofwel herbevestigd worden ofwel bevestigd worden, ter voorbereiding op deze dienst. Op mijn vraag: wat een ieder onder deze bede verstaat, en dan met name wat men onder 'heiligen' verstaat, bleef het toch eerst stil. Daarna kwam iedereen zo met zijn eigen associaties en gedachten.

Eén van de eerste associaties bij het woord 'heilig' en 'heiligen' is - en het zal niet verbazen - is dat het eerbied afdwingt én dat je er op een gepaste afstand van moet blijven. Meer nog, je behoort er van af te blijven, je dient er niet aan te komen. Daarnaast roept het gedachten op van 'hoogheid' en 'verhevenheid'. Een tekst als uit Jesaja 5 komt voor ogen, waar 'heiligen' in parallelie staat met 'verhogen'. Waar Jesaja zegt: 'Maar de Heer der heerscharen wordt *verhoogd* door recht en de heilige God *geheiligd* door gerechtigheid.'

2. Ik weet niet of u een concordantie in huis hebt, maar als u daarin zou kijken, bij *alle* woorden met de stam 'heilig', dan zou u zien dat het woord in het bijzonder met de cultus van doen heeft. Wij zouden zeggen: met de eredienst, als u dan maar bedenkt dat het in dit geval om de dienst in de tempel gaat. Wat de achtergrond daarvan is? Dat je niet zo maar in de sfeer van God kunt binnentreden. Daarvoor moet je eerst *geheiligd* worden. Dat geldt van *mensen* rond de tempeldienst, de

priesters, dat geldt van alles wat daarbinnen een plek heeft, dat geldt het tempelgerei, het altaar, maar ook de kleren die de priesters dragen. En dan begrijpt u al wel, dat woorden met de stam 'heilig' met name voorkomen in Leviticus én Exodus. Het zijn boeken, waarin de tempel een grote rol speelt. Niet alleen in die boeken, u hebt gelijk, maar van alle bijbelboeken komt het woord daarin wel het vaakst voor.

Die situatie (de tempel) zal er wel eens mee te maken kunnen hebben dat het woord hoe bekend het ook mag zijn - wij kennen het woord ten slotte ook in veel gevallen, we spreken ook over 'dat iets voor ons heilig is', we hebben het over 'heilige huisjes' - desondanks blijft het toch iets vreemd houden.

Het opvallende is dat we enerzijds wel heel goed begrijpen wat ermee bedoeld wordt, maar anderzijds dat het ons toch niet echt goed lukt om aan te geven wat dat 'heiligen' nou eigenlijk tot uitdrukking gebracht wil worden, wat er nou *precies* mee bedoeld wordt. Het element dat er in *é*lk geval aan zit - we hoorden dat vrijdag ook - , is 'onaantastbaar', en er zit het element in van 'onbezoedeld', 'onaangetast'.

3. De lector las u Ezechiël 36 voor, de klassieke tekst uit het Oude Testament als het gaat om het heiligen van Gods Naam. Een tekst die ons wellicht op het spoor kan zetten. Het eerste wat je hier ziet, is dat het werkwoord 'heiligen' hier *precies* staat tegenover 'verontreinigen'. Het zit dus in de sfeer van 'rein' en 'onrein'.

Kijk, dat heeft zijn volk Israël gedaan, dat hebben de volkeren gedaan: zijn naam ontheilgd. Door te zeggen: 'dezen zijn het volk van God, maar toch moesten zij weg uit hun land.' Kijk, gemeente, dat is nou *precies* het ontheiligen van Zijn naam, dat is suggereren dat God zijn volk maar aan zijn lot overlaat, suggereren dat Hij niet degene is die Hij zegt te zijn: de Getrouwe, de God die niet laat varen de werken van zijn handen.

Die tekst, Ezechiël 36, moeten we meenemen naar onze bede.

4. Laten we eerst maar eens wat preciezer naar de bede kijken.

En dan begin ik met de plaats die zij - in het *Onze Vader* - heeft. Dat Jezus de heiliging van Gods Naam helemaal aan het begin van het *Onze Vader* zet, wil ons duidelijk maken dat er blijkbaar nogal wat van af hangt. Zelfs vóórdat we door Hem bepaald worden bij het komen van het koninkrijk en het geschieden van Gods wil, stelt hij als een kwestie

van het allergrootste belang de heiliging van de naam aan de orde. En dat zal geen verbazing wekken. We weten ten slotte allemaal wat het is, als je naam te grabbel wordt gegooid. Als je naam verbonden wordt met uitspraken en daden die je niet gezegd en gedaan hebt.

Kijk je dan naar de formulering van deze eerste bede, dan doet die, evenals die van de volgende twee beden vreemd aan: 'Uw naam worde geheiligd.' Normaal uit je in een gebed een verlangen, je vraagt iets, of je zegt iets toe, je belooft wat. Maar hier is geen sprake van een verzoek, er wordt ook geen belofte gedaan. Achter onze aanvoegende wijs 'Uw naam *worde* geheiligd' gaat in de grondtekst een gebiedende wijs schuil. Letterlijk staat er - collega Van Dorp wees er bij de daarop volgende bede 'Uw Koninkrijk kome' ook al op - 'Uw Naam *moet* geheiligd worden.'

Wie zo bidt, gaat wel erg ver! Is dat het? Dat 'moeten' zit ons - helemaal tegenwoordig - erg dwars. Daar hebben we vandaag de dag enorme moeite mee. Bij ons is er eerder sprake van '*ont*-moeten'.

In die formulering mogen wij het dan niet bidden: 'Uw Naam *moet* geheiligd worden', het staat er wel. Maar of het nou zoveel met ons 'moeten' van doen heeft, geloof ik nou toch ook weer niet. De bidder laat er echter wel wat mee zien, het is hem ernst. Het mag er dan misschien op lijken dat hij God onder druk zet, maar veeleer vraagt hij of God ervoor wil zorgen dat Hij zijn Naam waarmaakt. Veeleer wil Hij dat dan ook echt zal gebeuren. Veeleer wil hij dat God doet wie Hij is.

En dan dienen we ten slotte oog te hebben voor de *werkwoordstijd*. Want die verwijst naar een bepaald moment. God wordt gebeden om Zijn Naam te heiligen, niet in het algemeen, maar *hier en nu*, eindelijk. Juist omdat de wereld zo vol ontheiliging is: door onrecht, door geweld, door oorlog door plunderingen.

Dan begrijp je ook wat de achtergrond van de bede is. Er wordt om heiliging van de Naam gebeden, juist omdat dat niet gebeurt. Omdat het maar al te gauw gebeurt dat zijn Naam ons leven niet bepaalt, als we Zijn Naam niet voor ons leven bepalend laten zijn, bijvoorbeeld in de keuzes die we maken, in de manier waarop we ons naar anderen gedragen. Steeds weer blijken we zijn Naam te ontheiligen, omdat we andere zaken hoog hebben en andere goden dienen dan Hij.

5. Twee dingen nog wil ik over deze bede zeggen. Straks verder over dat 'heiligen', nu eerst over zijn Naam. Een naam is in de Bijbel veel

meer dan een aanduiding waardoor je van anderen te onderscheiden bent. De Naam vertelt, zegt, drukt uit wie je bent. En wie je bent, wordt vervolgens concreet in wat je doet. Of andersom, uit wat je doet, blijkt wie je bent Die twee: je naam en je daden zijn in de Bijbel niet van elkaar los te maken (vgl. de berijmde Psalm 103, vers 9 'zijn grote naam, zijn grote daden (eren)'). Zo zegt ook de Naam van God wie Hij voor ons wil zijn, wie Hij is, moet ik zeggen. Wat zijn Naam is? Dan moeten we in Exodus 3 zijn, waar God aan Mozes zijn Naam bekendmaakt, waarin Hij dus laat zien, openbaart wie Hij is. Moet u dan horen wat Hij dan zegt. Gemeente, als we de NBV moeten geloven, dan staat er: 'Ik ben die er zijn zal.' Als u dat snapt, snap ik het ook.

Ehjè asjer éhjè, staat er in het Hebreeuws. Een wonderlijke, onvertaalbare naam? Een groot mysterie? Zo wordt er dan wel over gesproken. Wat u moet weten, is dat er een spel gespeeld wordt, een spel met het werkwoord dat gebruikt wordt, en met de werkwoordstijden. Ik zal u vanmorgen niet lastig vallen wat hier aan de hand is. Wat u moet weten, is dat de gebruikte werkwoordsvorm (het imperfectum) in het Hebreeuws zowel een verleden tijd kan uitdrukken als in andere gevallen een toekomstige tijd. Wat er staat, is dit: *Ik zal zijn die ik was*. Ik zal zijn: toekomstige tijd, die ik was: verleden tijd. Wat u daaruit moet begrijpen? Dat de Here God niet verschilt met de manier zoals Hij vroeger was. Zoals hij was in het verleden, zo zal Hij ook in de toekomst zijn. Wat daarmee gezegd wil zijn, is dat Hij trouw is. Je mag er dus op rekenen dat hij in de toekomst precies doet zoals Hij dat in het verleden ook gedaan heeft.

Dat zag ik graag dat u dat in de komende week zou vasthouden. Dat God niet anders handelt dan Hij in het verleden gehandeld heeft. Wat u moet onthouden, is dat de Here God trouw is. Het werk van Zijn handen laat Hij niet los. U, ik, wij zijn toch het werk van zijn handen? Weet dan dat Hij ons niet loslaat. Dat *heeft* Hij nooit gedaan en dat *zal* Hij ook nooit doen. Beweer je anders, dan onheilig *jij* zijn Naam.

6. En dan kom ik opnieuw bij dat 'heiligen'. Wat dat is: heiligen? 'Apart zetten' wordt dan vaak gezegd. Ik hoorde het vrijdag ook weer van iemand. Apart zetten, afzonderen, dat zou de grondbetekenis zijn. Zoals je uit een hele verzameling iets apart zet om het helemaal goed uit te laten komen. Zo heeft heiligen vooral de betekenis 'ten volle een eigen plaats geven'. Maar of dan nog van alles wat we zo-even zeiden, sprake

is, dat weet ik toch nog niet zo goed. Of er dan eerbied ontstaat, als we iets apart zetten. 'Heiligen' heeft toch meer te maken met: 'in de sfeer van God brengen', met 'wijden', ook in de betekenis van 'toewijden'. Het is 'apart zetten', 'afzonderen', o.k., maar dan om het voor God te bestemmen. Het is 'apart zetten *voor God*'.

7. Het brengt me bij de laatste vraag. Wie moet dat nu gaan doen? Zijn *wij* dat? Moet Gods Naam door ons geheiligd worden? Zijn wij degenen die dat doen: zijn Naam heiligen? Of is God dat? Moet je aanvullen: Uw naam worde geheiligd *door U*. U moet uw Naam heiligen.

Gemeente, het is een zoeken hoe dat hier zit, zoals dat ook het geval is bij de twee daarop volgende beden.

Wat je ziet, is dat we er een *tegenstelling* van maken, tussen God en mens. Nou dat is misschien ook weer wat te scherp gezegd, maar in die richting zit het wel. Het is of de één of de ander. Of God moet het doen of de mens, de bidder zelf.

Kijkt u naar het jodendom, dan vindt u daar precies dezelfde bede. U vindt het in het *Kaddisj*gebed. Maar daar zegt men, als het gaat om de vraag wie de heiliging nu moet uitvoeren, dat er sprake is van 'samenwerking'. Het is God en de mens samen. En dat zit, me dunkt, al heel wat meer in de goede richting. Ik zeg het liever nog anders. Want het mag dan op God gericht zijn. Wij vragen dat aan Hem: 'Uw Naam worde geheiligd'. We vragen dat Hij dat doet, dat Hij zijn Naam heiligt, maar die bede staat niet los van onszelf, staat niet los van bidder. Waar het ten slotte om gaat, dat is dat die heiliging van Gods Naam in ons leven gestalte krijgt. Dat is wat we vragen, als we dat gebed bidden. Dan bidden we dat Hij in ons leven wil laten zien dat Hij het daar voor het zeggen heeft. Dan bidden wij dat iedereen aan ons zal kunnen zien dat Hij de Heer is.

8. Weet dus wel wat je doet, als je bidt: 'Uw Naam worde geheiligd.' Waar je om vraagt, is dat Hij zijn Naam heiligt in jouw leven.

Weet wat je doet, als we Hem bidden: 'Uw naam worde geheiligd.' Want waar we om vragen, is dat Zijn Naam in en voor ons leven bepalend is. Waar je om vraagt, is dat Hij de bepalende factor van je leven zal zijn. Dat Hij in je leven bezig gaat, dat Hij met jou aan de gang gaat.

"Weet wel wat je vraagt', zeg je steeds, maar je vergeet zijn Naam toch niet.' Nee, die vergeet ik niet. Wees niet bang. Als een mens die naam kent, en weet wie Hij is, dan is die gebiedende wijs: "Uw Naam moet worde geheiligd' toch ook heel goed te begrijpen? Dan wil een mens toch niets liever dan dat die Naam heel ons leven doortrekt.

*2^e Zondag na Epifanie, 17 januari 2010
Bethelkerk, Den Haag-Loosduinen*

UW WIL GESCHIEDE GELIJK IN DE HEMEL, ALZO OOK OP DE AARDE

1. Vanmorgen gaat over de derde bede uit het *Onze Vader*, als ik hem mag citeren zoals wij hem kennen, dan gaat het om de bede 'Uw wil geschiede, ... gelijk in de hemel also ook op de aarde', om hem maar even helemaal compleet te maken. In de NBV heeft de bede een hele andere vertaling gekregen: 'Laat uw wil gedaan worden op aarde zoals in de hemel.'

Gemeente, ik kom op dat verschil zo meteen op terug, maar eerst vraag ik toch uw aandacht voor de manier waarop deze bede in de kerk steeds is verstaan. Dan gaat het nu net ook om de bede in zijn weergave zoals wij die kennen, de bede 'Uw wil geschiede'. Een bede die veel misverstand heeft opgeleverd. Laat ik daar dan ook maar direct mee beginnen, met dat misverstand. Wat is het misverstand? Dat heeft te maken met dat woordje 'geschieden', want men zag in gebeurtenissen in de wereld, in dingen die mensen overkwamen, daarin *zag* men 'de wil van God'. Dat *was* 'de wil van God'.

Ik moet het (=die gebeurtenissen) zelfs nog wat meer toespitsen, want dan ging/gaat het vaak over *nare dingen* die mensen overkomen: ziekte, ongeluk, dood. En wat mij in de afgelopen gesprekken in het groothuisbezoek is opgevallen: zo wordt de bede nog steeds door veel mensen begrepen, ook als je in het praatpapier nu juist hebt uitgelegd dat de bede compleet anders begrepen moet worden dan in het verleden altijd is gebeurd!

Nee, het lot, het *nare* lot, dat mensen trof, werd gezien als 'wil van God', waaraan men zich moest onderwerpen. Het woord 'berusten' was dan vaak te horen. Je moest in je lot berusten, in de (nare) dingen die je overkwamen. De wil van God werd opvallend genoeg niet verbonden met de mooie dingen, met gebeurtenissen van bevrijding en heil!

2. De lector las u een gedeelte voor uit de uitzendingsrede van Matteüs 10, waarin die woorden voorkomen die in de protestantse traditie zo'n grote rol gespeeld hebben, omdat ze verbonden waren met zondag 10 van de Heidelbergse Catechismus. Ds. Brussaard hield over deze tekst

ooit een beroemde preek die veel gereformeerden, als ik dat woord nog even mag gebruiken, zich nog goed kunnen herinneren; in het groothuisbezoek deze week kwam iemand er nog weer op terug. Hij wees erop dat er in die tekst nu juist niet stond 'zonder de wil van uw Vader', maar alleen 'zonder uw Vader' en hij legde die tekst zo uit dat je moest lezen 'zonder dat uw Vader erbij is.'

Bijzonder vreemd is het dan ook om nu in de NBV te zien staan 'zonder de wil van uw Vader', juist omdat dat dat woord 'wil' hier nu juist ontbreekt. Dat dat in de tekst geïmpliceerd zou zijn, zoals vertalers melden, lijkt mij niet juist. Het past ook helemaal niet binnen het kader waarop er in het Matteüsevangelie over de wil van de Vader gesproken wordt. Het zou daarin een *Fremdkörper* zijn.

3. Wat ik u vanmorgen wil laten zien, is dat het met deze bede echter om totaal iets anders gaat. Om het met ds. Willem van der Zee, de vroegere predikant van de Maranathakerk, te zeggen: het gaat in deze bede niet om het *ondergaan* van gebeurtenissen in je leven, maar om het (zelf) *doen*. Kortom, het is geen kwestie van passiviteit, maar van activiteit. Dat is niet zo goed te zien aan de oude formulering, waarin het woord 'geschieden' terugkomt: 'Uw wil geschiede', maar wel - en nu een stuk beter - aan de nieuwe formulering van de NBV: 'Laat uw wil gedaan worden!' Kortom, het is geen gebed om berusting, maar een gebed om gehoorzaamheid aan God. 'De betekenis van deze bede is dus niet: 'Laat maar geschieden wat er geschiedt', maar: 'Laat er gedaan worden wat er gedaan moet worden'. Dat laatste ga ik nu verder voor u uitwerken.

4. En daarvoor begin ik door een oude catechisatieles bij u naar boven te halen, toen de dominee vertelde bij de bespreking van het Gebed des Heren, dat er in het Nieuwe Testament twee *Onze Vaders* voorkomen: de eerste is die uit Matteüs 6:9-13, de ons vertrouwde versie, maar er is ook nog een andere, die u in Lucas 11:2-4 vindt. Daar komt die in een heel andere kader voor dan bij Matteüs. Die versie van Lucas kennen wij amper. Als wij over het *Onze Vader* spreken, dan denken wij aan het *Onze Vader* in de versie van Matteüs.

In het Lucasevangelie is een opvallende ontdekking te doen, en wel dat daar de bede over 'uw wil' ontbreekt. In bepaalde handschriften komt het wel voor, maar dan lijkt dat toch een aanpassing te zijn aan de

versie van Matteüs. Lucas kent overigens het spreken over het geschieden van de wil wel (Hand. 21:14), dan niet van de wil van de Vader, maar van de wil van de Heer (=Jezus).

Hoe het komt dat deze bede bij Lucas ontbreekt? Dat heeft er mee te maken dat Lucas dat als dubbelop beschouwt: de komst van het koninkrijk en het geschieden van de wil. Ik kom daar zometeen op terug, als we naar het *Onze Vader* in Matteüs kijken.

5. Ik wil eerst de NBV met de NBG-vertaling vergelijken. Ik concentreer me nu weer op de versie van het 'Onze Vader' uit Matteüs, de ons bekende versie dus.

NBG: 'Uw Koninkrijk kome. Uw wil geschiede gelijk in de hemel also ook op de aarde.'

NBV: 'Laat uw koninkrijk kome en uw wil gedaan worden op aarde zoals in de hemel.'

U ziet, er is in de NBV een directe aansluiting van 'uw wil' op 'laat uw koninkrijk kome'. Het is aan de *ene* kant jammer dat hier niet opnieuw het hulpwerkwoord 'laten' klinkt, zoals in de voorgaande bedes: '*Laat* uw wil gedaan worden op aarde zoals in de hemel'. Dan is de drieslag - uw naam, uw koninkrijk, uw wil - beter te zien, zoals de drieslag in het tweede deel van het *Onze Vader*. Aan de *andere* kant, door die directe koppeling wordt wel duidelijk dat ze bij elkaar horen: koninkrijk en wil. Dat is wat nu net wat we steeds in Matteüs horen; ze komen steeds bij elkaar voor: koninkrijk en wil. Hoort u maar - Matteüs 7:21 'Niet een ieder die tot mij zegt: Here, Here, zal het koninkrijk der hemelen binnengaan, maar wie doet de wil van Mijn Vader.' Matteüs 21:35 'Wie van de twee heeft nu de wil van zijn vader gedaan?' Het antwoord: 'De eerste' krijgt van Jezus als reactie: 'Ik verzeker u: de tollenaars en de hoeren zijn u voor bij het binnengaan van het koninkrijk van God.'

Kijk gemeente, dat is de lijn die hier gevolgd wordt: als je de wil van de Vader doet, dan ga je het koninkrijk der Hemelen binnen! Vandaar ook dat deze bede direct volgt op de bede 'Uw Koninkrijk kome', want dat koninkrijk komt, als de wil van de Vader gedaan wordt. Dus wil je iets van het koninkrijk zien, dan zullen we dus vooral zelf moeten beginnen met te doen wat God van ons wil, met Gods wil te doen!

6. Voor nog twee andere dingen vraag ik uw aandacht: A. De NBG-vertaling heeft *geschiede*, waar de NBV spreekt van *gedaan worden*. Hoe laat zich dat verschil verklaren? Dan moet u weten dat het Grieks geen passieve vorm van het werkwoord 'doen', dus: 'gedaan worden', kent. Daarvoor in de plaats gebruikt het Grieks het werkwoord *ginomai* dat 'geschieden' betekent. Het Nederlands spreken van 'geschieden' is dus eigenlijk een Griekse en geen Nederlandse manier van zeggen, omdat het Nederlands wel een passieve vorm van 'doen' kent: 'gedaan worden'.

B. Maar ook de volgorde verdient onze aandacht. De NBG heeft: *in de hemel alzo ook op de aarde*, terwijl deze volgorde in de NBV precies omgekeerd is: *op aarde zoals in de hemel*. De NBG kiest voor de Bijbelse volgorde. En dan ligt het begin in de hemel, om daarna op de aarde terecht te komen. De aarde moet met de hemel gaan corresponderen. De NBV kiest om direct te laten horen, waar die wil gedaan moet worden. De strekking van de bede is dat uw wil gedaan zal worden op de aarde, zoals dat in de hemel al gebeurt.

7. Ik wil met u naar het punt van 'de wil'. Nu kan ik daar van alles over zeggen, maar dat alles heeft weinig zin, als we niet eerst kijken, hoe daar in het Matteüsevangelie over gesproken wordt. Daar komen we meer van die *wil* op het spoor. En dan moet u zien dat het woord 'wil' zes keer (!) in het Matteüsevangelie voorkomt (6:10, 7:21, 12:50, 18:14, 21:31, 26:42) - voor elke (werk)dag één keer - en één keer op een hele bijzondere manier, want dan wordt niet het zelfstandig naamwoord 'wil' gebruikt, maar het werkwoord 'willen' in combinatie met 'geschieden'/'gedaan worden.'

Wat u moet weten, is dat Matteüs een bijzondere structuur heeft aangebracht in zijn spreken over het geschieden van de wil. En dan moet ik u op iets bijzonders wijzen, want dan vindt u precies in het midden van al dat spreken over het doen van de wil van de Vader. Want daar in het midden zit de *uitzondering* op al dat spreken over het doen van de wil van de Vader. Het staat in het verhaal van de Kanaänitische vrouw (Matteüs 15:28), het verhaal van die vrouw die zo hard voor haar kind vecht, en Jezus die niet erg toegeeflijk is om haar te helpen. Dat verhaal eindigt met deze uitspraak van Jezus, in de NBV: 'Wat u verlangt, zal ook gebeuren', maar dan is alle verband met

onze bede van vanmorgen niet meer te horen. De NBG had: 'u geschiede gelijk gij wenst'. Beter is dan: 'U geschiede zoals u wilt'. Voor als u mocht denken dat Hij nooit iets zou doen met wat u wilt. Het staat zelfs in het hart van al dat andere spreken. Want daar is het hem natuurlijk ten diepste om te doen. Daar ligt zijn hart. En dat mag u letterlijk verstaan, maar liever nog dient u dat figuurlijk te verstaan. Dit, als je bang bent dat jouw eigen wil bij de Vader helemaal niet zou tellen! Ook onze eigen wil krijgt dus wel degelijk een plek bij hem, zelfs een hele centrale plaats!

8. We moeten kijken naar de eerste en de laatste keer dat er in Matteüs sprake is van de wil van de Vader' Want dan zie je wat het kader is van het spreken over de wil. Dat is het gebed. Om het doen van, beter gezegd om het gedaan worden van de wil moet dus allereerst en het allerlaatst om *gebeden* worden. Dat moet je aan God vragen: 'Laat uw wil gedaan worden'. Dat is begrijpelijk, want een mens zet graag zijn eigen wil door. Hij is graag autonoom.

Het raamwerk kent (dus) een passieve constructie - dat is een andere passiviteit dan waar ik aan het begin over sprak -: 'Laat uw wil *gedaan worden*'. Zowel aan het begin als aan het eind horen we dat werkwoord 'geschieden' of 'gedaan worden'. Daartussenin zien we het actieve werkwoord 'doen' van de wil.

Dat is goed om te bedenken. Wij praten vaak direct: Wat vraagt God van mij? Wat wil Hij van mij, zonder dat we eerst onze bereidheid aan God voorgelegd hebben: 'Uw wil worde gedaan in de hemel alzo ook op de aarde'. Als dat gebed eerst heeft geklonken, heeft dat actieve 'doen' pas zin. Want om die bereidheid draait het nu net. U snapt waarom ik dat woord 'draaien' gebruik, want dat doet zich nu precies voor in Matteüs. Al het spreken over het doen draait om onze bereidheid.

9. Als het heel concreet gaat worden, dan wordt het duidelijk dat dat doen van de wil van de Vader bepaald niet eenvoudig is. Dat maakt het verhaal van Jezus in de hof van Getsemané (Matteüs 26) wel duidelijk. Je ziet het aan Jezus, aan zijn worsteling tussen zijn wil en Gods wil.

Dan moeten we daarna weer terug naar het begin, naar het 'Onze Vader', want door dat te bidden: 'Uw wil worde gedaan in de hemel alzo ook op de aarde', geef je aan dat je je eigen wil geheel varen. Daar wordt in het vervolg in Matteüs dan ook niet meer over de eigen wil

gesproken. Pas aan het slot in komt die eigen wil weer tevoorschijn! Dat laat zien hoe moeilijk dat is, dat dat doen van de wil van de Vader om gebed en overgave vraagt.

Kijk gemeente, dat is dan ook de achtergrond van de bede: dat je over het algemeen je eigen wil doet. Met deze bede bid je dat je niet je eigen wil doet, maar dat je kiest voor het doen voor Gods wil, Die zet je nu voorop.

10. Hoe kom je de wil van de Vader op het spoor? Hoe weet ik wat God van me wil? Dat is eigenlijk heel simpel: zijn wil is in de Schrift te beluisteren. Hij vraagt om een bepaald handelen van je. Bij het doen van de wil gaat het dan ook niet zozeer om het doen van (eigen moeilijke) keuzes, om het oplossen van dilemma's, want dan gaat het nog teveel om jezelf. Het gaat erom dat je je doen en laten allereerst laat bepalen door wat *Hij* tegen je zegt.

Aan het doen van de wil van de Vader gaat *horen/luisteren* vooraf. Daarvoor moet je naar Wet en Profeten, kortom naar de Schriften, luisteren. Ik zei eerder al dat het *Onze Vader* in het hart van de Bergrede staat.

Als u nu aan mij vraagt, wat is dan Gods wil - ik moet het beter zeggen -: wat is dan de wil van mijn Vader die in de hemelen is, dan kunt u die wil daar in de Bergrede horen. Die is heel simpel (*sic*) op één noemer te zetten: meer dan het gewone, je niet laten leiden door het wederkerigheidsprincipe dat ons handelen vaak kenmerkt: boontje komt om zijn loontje, wie goed doet, goed ontmoet. Kortom, dan kom je bij het woord 'genade' uit: genadig leven. Dan kom je uit bij meer dan het gewone. Dan kom je bij de liefde uit.

*Zondag Invocabit, 21 februari 2010
Bethelkerk, Den Haag-Loosduinen*

GEEF ONS HEDEN ONS DAGELIJKS BROOD

1. Hoe vaak bidden we dat niet, met name, als we aan tafel zitten. Soms kan je bij deze bede toch ineens denken: is het wel eerlijk, kan dat eigenlijk wel: bidden voor iets, waar je zelf hard voor werkt of hard voor gewerkt hebt, bidden voor iets dat je al hebt, in meer dan voldoende mate?

Inderdaad, wij zorgen zelf voor ons brood. En hoe? Niet alleen voor ons dagelijks brood, maar voor meer dan genoeg tot en met onze oude dag. Wat zullen we er dan nog voor bidden? Wij zijn toch niet meer aangewezen, als mensen uit voorbije tijden op de gunsten en de grillen van de natuur. Goed, we mogen voor ons brood de natuur niet helemaal in onze hand hebben, maar we weten er toch voldoende van om er voor te zorgen dat we niet in een situatie terecht komen dat we hoeven te verwachten dat de aarde weinig tot niks oplevert en ons niet meer zal kunnen voeden. Wij hebben het allemaal zelf in de hand, zo doen we het althans voorkomen. En als dat niet meer het geval is, dan wordt er voor ons gezorgd, maar dan niet door hemelse vader, maar door moedertje staat.

2. Dat mogen zo onze gedachten zijn, maar we zouden ook anders kunnen kijken, juist door dat eerste woordje '*Geef ...*'. Wij houden daar niet zo van. Wij hebben daar moeite mee om iets van een ander te krijgen, we voelen ons er afhankelijk door, hebben daardoor de zaak niet meer in eigen hand, en dat is toch wat we het liefste willen. Als het over geven gaat, dan geven we liever iets aan een ander. Maar zelf iets ontvangen, dat vinden velen van ons erg moeilijk. We houden meer van woorden als *verdienen*. En dat leerden we onze kinderen dan ook: dat ze moeten presteren, dat je je dagelijks brood moest verdienen. Maar wie hier in dit huis hoort/leert dat het woord genade, dat wat door God gegeven wordt, het geheim is van zijn/haar leven, die kijkt anders tegen zichzelf aan, tegen zijn medemensen, anders ook tegen de aarde, waarop hij leeft en waarvan hij mag leven. We zijn begenadigde mensen. We zijn mensen die ontdekt hebben dat het alles, dat je nodig hebt om te kunnen leven, dat jij dat toch niet bent, die dat voor elkaar

gekregen hebt, maar dat je dat gekregen hebt, dat het een gave is uit Gods hand, uit Gods hemel. Teken dat Hij voor jou zorgt.

3. Ik kom bij een tweede tegenwerping tegen deze bede: moeten we God lastig vallen met al die banale dingen. Staat het dagelijks brood daar niet wat misplaatst in dat grootse gebed, tussen die verheven woorden over Gods naam, Zijn koningschap en Zijn wil aan de ene kant en die over de vergeving en de verlossing (van de boze) aan de andere kant? Gemeente, ik denk het toch niet. Je kunt/moet eerder zeggen dat God niet alleen met die verheven zaken te maken heeft, maar juist ook met de gewone dingen, met de broodnodige dingen, juist met het brood, iets dat voor ons van levensbelang is. Hij heeft immers ons totale leven op het oog: ons materiële en ons geestelijke leven. Daarom staat deze bede erin, omdat hij in zijn zorg voor ons niet uitsluit. Hij heeft juist ook oog voor ons materiële leven. Ook dat gaat Hem ter harte, ook daarin wil Hij ons welzijn. Zoals Hij op zijn beurt graag ziet dat wij in dat gewone leven ons door Hem willen laten leiden, in de keuzes die wij maken, die hele alledaagse keuzes die we maken, als we bij Albert Heyn of C1000 onze boodschappen doen. Want wat koop je dan? Ga je dan voor die producten waarvan je weet dat ze met zorg en aandacht gemaakt zijn, duurzaam ook en met oog voor het milieu en voor het dier of of kies je toch weer voor de kip, waarvan je weet dat die geen leven heeft gehad of voor dat goedkope vlees van het varken dat eigenlijk niet meer heeft gedaan dan liggen in een box waar die geen kant uit kon.

4. Om deze bede met aandacht te kunnen bidden, moeten we wel weten - bij benadering - wat brood is. Wij zijn te verwend om dit nog werkelijk te begrijpen: we kieperen, mag ik dat zo zeggen, wij kieperen ons casinootje in het supermarktwagentje en rekenen af.

Maar neem je brood in je handen en breek je het met aandacht, dan zie je wat eraan is voorafgegaan: dan zie je een boer naar de akker gaan, die geploegd en geëgd gereed ligt, om te zaaien: gelijkmatige wolken van zaad komen in een vast ritme uit zijn hand en worden gelijkmatig over het veld gestrooid. Het zaad valt in de in de akker, in de vore, zoals dat zo mooi heet, en dan sterft het. Dan gebeurt dat geheimzinnige, dat niemand kan verklaren en toch altijd weer geschiedt: uit de dood - van het zaad - staat het graan op. Het graan groeit en kiemt en rijpt.

Het gebeurt allemaal vanzelf, zo vertelt ook de gelijkenis van het zaad die hier het woord 'automatisch' heeft. De boer loopt langs zijn akker, met de handen op de rug en weet waarachtig niet hoe het gaat. Hij niet en niemand niet. De grond brengt vrucht voort: de halm, de aar, de korrel in de aar. Het koren staat kwetsbaar op het veld: de hete zon, regen, onweer, storm en hagel gaan erover heen, maar het houdt stand. De dag van de oogst is daar: nu moet er in korte tijd hevig worden gewerkt. Er waren eigenlijk altijd arbeiders te weinig, toen er nog geen *combines* waren. De sikkel gaat erin. De schoven worden gebonden en opgetast op de akker. Daarna opgestoken, op de wagen naar de schuur gereden. Het graan wordt gedorst. Het kaf vervliegt op de wind.

En daarna? Dan wordt het graan gemalen tot meel. De bakker mengt en kneedt het deeg, waarin wat zuurdeeg, bewaard van eerder deeg, wordt verwerkt. Het rijzen van het deeg is opnieuw iets als een wonder. Eens per jaar met Pesach doet de Jood alle zuurdeeg weg en wacht hij opnieuw op het wonder van leven uit de dood. Voorlopig eet hij platte koeken. Het deeg echter gaat weer rijzen. Het wordt gebakken. Zo komt dan dat stukje brood tot stand, dat we in onze hand mogen houden.

Alle menselijke verhoudingen zitten in het brood: wat een samenwerking, maar ook wat een aandacht en zorg. Ook alle menselijke gevoelens: hoop, liefde, vrees, vreugde. Dat stukje brood is levensnoodzakelijk, omdat het immers de levensnood wendt. Ieder mens is afhankelijk van brood: als je zo'n stukje brood niet hebt, dat tot tweemaal toe door de dood is heengegaan en weer tot leven 'gekomen, vernieuwt zich het leven niet.

5. Met een mens, die brood eet, gebeurt wat al eerder is gezegd, het wonder van de genade van God: hij sterft niet, maar leeft. Het brood is een Woord dat van Gods mond uitgaat. Niet het enige, maar wel het vitaalste.

Daarom wordt in de Tora, in Exodus 16, herinnerd aan de woestijntijd, die verschrikkelijke, vermoeiende tocht door de woestijn, waar geen graan groeien wil, waar geen boer ploegt en waar niet wordt geoogst. Maar in de herinnering van het volk hebben zij zelfs daar brood gehad: *man*. Man? Wat is dat? Nou ja, *wat*. Uit oorlogstijd zullen mensen zich dat nog wel weten te herinneren, dan zei je tegen elkaar: 'We hebben weer 'wat' te eten gehad.' Je was toch weer met 'wat' aangekomen. Zo

hebben mensen die tijd doorstaan! Surinamers bewaren voor de kwade dagen een stukje brood in de kast, waar het ligt te verdrogen. Ze zeggen: als er honger komt, neem je daar een heel klein stukje van en dat eet je op, aandachtig. Dan ben je helemaal verzadigd: je hebt toch weer 'wat' gehad.

Het is in zekere zin een sterk verhaal als dat van de weduwe van Sarfat: het kruikje olie raakte niet leeg, steeds was er nog 'wat'. Misschien kunnen wij dat een beetje in onszelf terugvinden: dat wat wij eten, ten diepste genadebrood is.

Daar heeft de Tora het in Deuteronomium 8 ook over: je bent het zo gauw kwijt, zo gauw vergeten. Vooral als de rijkdom komt, laat de herinnering het afweten. Al die dingen, al dat meerdere, het komt ook van God. Het mag in dankbaarheid worden genoten. Dat volk in de woestijn is bestemd in het land te komen en daar vinden ze een rijkdom, waar ze niet over uitgepraat raken en soms zelfs in visserslatijn over opscheppen. Er zou zelfs koper en ijzer zijn'. God heeft het allemaal gegeven: huizen, koeien, schapen, geiten, zilver en goud, en vooral: eten tot verzadiging, want het is een land van bronnen, beken en wateren, tarwe, gerst en wijnstokken, vijgebomen en granaatappelen, olijfbomen en honing. Asjeblijft, allemaal gratis van God. Maar vergeet in godsnaam dat stukje 'man' niet. Wat? Nou dat. Vergeet het wonder niet. Waan je niet onkwetsbaar en onafhankelijk en zelfgenoegzaam. Denk niet: we zijn er. Word geen verzadigde en zelfgenoegzame burger. Het beloofde land heb je nooit, je verblijft er hoogstens tijdelijk tussen anderen, bijwoners, vreemdelingen, die ook hun rechten hebben. Zeg niet gemakkelijk: wij hebben er recht op. Als je er recht op hebt, is het recht van Godswege, recht dat Hij in zijn welwillendheid verleent. Vergeet het 'man' niet, want anders zal je omkomen in je rijkdom, je zult erin stikken. Dat is geen boze bedreiging van een bullebak, van een God, die gauw gekwetst is, omdat hij een overmatig eergevoel heeft. Nee, het is een waarschuwing: je zult eraan gaan, als verwondering en dankbaarheid uit je leven verdwenen zijn en als je niet meer weet wat 'wat' is.

6. Ik kom bij mijn laatste punt. Wij mogen dan steeds bidden: Geef ons heden ons dagelijks brood. Dat heeft iets dubbels: *heden* en *dagelijks*. Eigenlijk staat er in het Grieks: *Geef ons heden het toekomstige brood*, en dus niet: Geef ons heden ons dagelijks brood. Dat woordje

'toekomstige' is dus inderdaad dubbelzinnig. Het brood, waar wij vandaag mee toekomen, en het brood van de tijd die naar ons toekomt. En wat dat brood van de toekomst is, dat vertelt het evangelie in al zijn uitspraken en gelijkenissen over de grote maaltijd, die van Gods koninkrijk. Van de toekomst, waarvan feest gevierd wordt, waar God zelf de gastheer is en zijn Zoon het middelpunt, waarin niemand honger heeft en alle mensen naar lichaam en ziel verzadigd worden. Brood voor het hart en brood voor de maag.

De vierde bede heeft evenveel te maken met het brood van de avondmaalstafel als met het brood in de broodtrommel, evenveel met het brood voor de zondag als met het alledaagse brood.

Rond die tafel geven wij gestalte aan ons protest tegen een wereld, waarin mensen tekortkomen, aan onze hunkering naar de vervulling van de profetische beloften, aan ons vertrouwen dat het Gods zaak is en blijft.

En aan die tafel ontvangen wij het brood dat ons telkens weer vertelt dat Jezus Messias dat brood voor ons wil zijn, brood dat we niet verdienen en toch krijgen, brood dat ons zo voedt dat ons leven voedzaam is voor anderen, brood dat gebroken wordt, zodat wij kunnen leven als mensen van hem. Brood voor de maag en brood voor het hart, we hebben het allebei nodig, willen we mens zijn en mens kunnen blijven: een mens met open handen.¹

*Zondag Trinitatis, 29 mei 2010
Bethelkerk, Den Haag-Loosduinen*

¹ G.H. ter Schegget, *Het innigst engagement. Het Onze Vader als zucht*, Baarn 1991.

VERGEEF ONS ONZE SCHULDEN GELIJK OOK WIJ VERGEVEN ONZE SCHULDENAREN

1. Het begin van deze preek heb ik wel tien keer herschreven. Ik wist niet goed hoe het thema direct zo in uw midden te leggen dat mensen onmiddellijk attent zijn. 'Je moet bij je hoorders aansluiten', zo krijg je dan op college homiletiek van je docent te horen. 'Natuurlijk' ben je dan geneigd te zeggen, maar dan dien je als prediker wel te bedenken dat geen hoorder identiek is aan de andere. Zo zitten er vast mensen in de kerk die de vergeving van de zonden als het hart van hun geloof beschouwen, terwijl anderen vreselijk veel moeite hebben met woorden als 'zonde' en 'schuld'. Dat woord 'schuld' zou helemaal nog wel eens beladen kunnen zijn. We hebben ze in het verleden eindeloos gehoord, in het bijzonder aan het begin van de dienst met schuldbelijdenis en genadeverkondiging. En in de preek werd dat eigenlijk nog eens dunnetjes overgedaan. Ik zal voor mezelf spreken, maar ik kan me maar weinig keren herinneren dat me dat existentieel raakte. Waarom dat niet gebeurde? Omdat het te algemeen, te globaal, te weinig concreet, te dogmatisch gebeurde, zo ervoer ik dat ten minste in mijn jonge jaren. En ik vermoed dat ik daarin niet de enige was. Maar zo op deze manier zeggen, zou je zo snel niet doen. Het ging hier om het hart van het christelijk geloof, zo werd immers keer op keer gezegd. Ik had niet zo het lef om te zeggen dat het wat mij betreft ook wel overgeslagen kon worden, omdat ik er niets mee had.

2. Eigenlijk zou ik vanmorgen het liefst direct met u in gesprek zijn. Nu moet ik dat via de preek doen.

Waarom? Om van u te horen hoe u woorden als zonde en schuld, woorden die in deze Stille Week in veel liederen en teksten voorkomen, op dit moment in uw leven waardeert. Praat je daar met mensen over, dan hoor ik nogal eens, niet van iedereen, maar toch wel van een aardig grote groep mensen, dat dat 'zware woorden' zijn. Zo wordt dat tegenwoordig geformuleerd: als 'zware woorden'. Ik begrijp wat ermee bedoeld wordt, maar kan aan de andere kant de zegswijze, dat woord 'zwaar' niet erg plaatsen.

Ze zeggen er voor mijn gevoel mee, dat het woorden zijn, die zij zelf niet zo snel meer in de mond zullen nemen, woorden waar ze zelf ook niet goed meer mee uit de voeten kunnen. Ik hoop dat ik deze mensen zo recht doe. Als dat niet zo is, dan wil ik graag nog eens van ze horen waarom ze dat woord 'zwaar' gebruiken.

Toch zit het niet alleen vast op de zwaarte, dunkt me, maar ook op iets anders, en wel dat de mens op die manier altijd zo negatief wordt weggezet. De mens kreeg zo zondag aan zondag te horen dat hij niet deugde. Een zondaar was hij die op Gods genade was aangewezen. Dat het eigenlijk op die manier niet kan: wat ik dan maar noem: aangereikt schuld belijden, dat mag duidelijk zijn.

3. Als u nu zou menen dat ik niks met deze woorden heb, dan hebt u het mis. Mijn moeite zit vooral in de wijze waarop er in de traditie mee is omgegaan. Ze mogen in de kerk dan heel negatief hebben uitgewerkt op grond waarvan mensen tegenwoordig deze woorden niet meer in de mond nemen, omdat ze tot zulk een negatief mensbeeld hebben geleid, kijk je echter nog eens naar die woorden zelf, dan zal je toch eigenlijk moeten zeggen dat het erewoorden zijn, Ja u hoort mij goed: erewoorden zijn het eigenlijk. Omdat het woorden zijn die tot vooronderstelling hebben dat God dingen van mensen verwacht, dat Hij vertrouwen in ze heeft geïnvesteerd. Het zijn woorden die betekenen dat we Hem kunnen teleurstellen, ja zelfs grieven. Het zijn woorden die ervan uitgaan dat er een relatie is, zo gevoelig en kwetsbaar als die tussen twee mensen die van elkaar houden, die elkaar liefhebben. Dus als die woorden niet meer tot ons vocabulaire hoort, dan gaat er iets wezenlijks verloren: en wel de waarheid dat God met ons een relatie heeft, wil, waarin we in staat zijn Hem te verblijden, maar ook om Hem verdriet te doen. Het woord 'zondaar' is een compliment: Je staat bij de Here God zo hoog in aanzien dat je onder de maat kunt leven en tegen je bedoeling in kunt handelen. Een mens is niet zomaar een mens.

4. En dan moet hier in het kader van deze vijfde bede iets gezegd worden over dat woord 'schuld': 'vergeef ons onze schulden'. Want waar gaat het dan over, zo vraag je dan toch? Dat is dan toch minder vaag en algemeen dan u denkt, maar dan moet u dat wel in de context zien van het voorafgaande. Dan opeens worden die schulden concreet.

Waar het dan om gaat? Dan gaat het om het contrast met de eerste drie beden. Dat wij met zoveel klem bij God aandringen om de heiliging van zijn naam, de komst van zijn koninkrijk en het geschieden van zijn wil heeft er namelijk mee te maken dat wij graag zelf naam maken, dat we graag koning zijn in ons eigen koninkrijke en dat we graag onze eigen wil doorzetten. Het punt voor nu: dat we dat niet alleen graag willen, maar ook doen. Kijk daar zullen we nu aan moeten denken, als we bidden: vergeef ons onze schulden, vergeef ons dat we ons in de relatie met Hem graag voorop zetten.

5. U merkt wel: met de vijfde bede halen we heel wat overhoop. De woorden 'vergeef ons onze schulden' zijn misschien wel de meest existentiële woorden - in het Onze Vader - die we kunnen uitspreken. Werkelijk alles van ons leggen ze bloot.

Wat zou hier nog aan toegevoegd kunnen worden, aan die bede dat God die schuld ons kwijtscheldt? Is er niet alles mee gezegd? Toch leert Jezus ons meer bidden dan enkel 'vergeef ons onze schulden', namelijk: 'gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren'. Dat het hier niet om zomaar een toevoeging, doch om iets zeer essentieels gaat, blijkt uit de woorden, die Jezus direct na het Onze Vader laat volgen: 'Want indien gij de mensen hun overtredingen vergeeft, zal uw hemelse Vader ook u vergeven; maar indien gij de mensen niet vergeeft, zal ook uw Vader uw overtredingen niet vergeven' (Matteüs 6:14-15). We moeten hier wel met een cruciale zaak te maken hebben dat Jezus er speciaal en - hoe indringend - op terugkomt!

6. Ondertussen is de betekenis van de woorden 'gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren' niet zo gemakkelijk aan te geven. Je zou kunnen denken dat Jezus de vergeving van Godswege afhankelijk stelt van wat wij aan vergeving weten op te brengen. Wanneer we ons realiseren, dat er in het Grieks een voltooid verleden tijd wordt gebruikt: 'gelijk ook wij *vergeven hebben*', wordt de suggestie van een causaal verband nog sterker. Betrekken we de verzen 14 en 15 er nog bij, dan schijnt er zelfs helemaal geen twijfel meer mogelijk te zijn. Kwalificeert het woordje 'indien' onze vergevingsgezindheid niet als conditie, basis voor Góds vergevingsgezindheid?

We zullen dan toch nog eens heel precies moeten kijken. Het beeld is zomaar vertekend en voordat we er goed en wel erg in hebben, zitten we buiten het complete Bijbelse getuigenis.

Wat we in ieder geval moeten zeggen, is dat Jezus in de vijfde bede een zeer nauwe samenhang aanbrengt tussen Góds bereidheid om ónze schuldenaren te vergeven en ónze bereidheid om anderen hun schulden te vergeven. Maar wanneer we uit deze samenhang nu zonder meer concluderen, dat ónze vergevingsgezindheid in een causale verhouding staat tot Góds vergevingsgezindheid, maken we ineens toch wel een hele sprong. Noch in het Grieks, noch in het Nederlands sluit het voegwoord 'gelijk'/'zoals' een oorzakelijk verband in. Het is een kwestie van schakelen, van aaneenvoegen, je kunt nog beter zeggen: het is een kwestie van vergelijken. Vergeef ons onze schulden ... zoals ook wij onze schuldenaren vergeven. Het klinkt als 'Neem aan ons een voorbeeld!'

Laat dit allemaal juist zijn, maar dwingen vers 14 en 15 ons toch niet de sprong te maken, waartoe de vijfde bede op zichzelf genomen dan nog geen directe aanleiding geeft? Met die woorden 'Want *indien* gij de mensen hun overtredingen vergeeft, zal uw hemelse Vader ook u vergeven' kunnen we toch maar één kant op. Op grond van dat '*indien*' wordt het eerste toch regelrecht voorwaarde voor het laatste.

7. Maar voordat we tot deze conclusies komen, wil ik met u naar die andere tekst die ik u voorlas, naar Matteüs 18:21-35, die begint met de vraag van Petrus *hoe vaak* je moet vergeven. En *dát* is eigenlijk al bijzonder, als je bedenkt dat één keer vergeven voor velen van ons al knap lastig is. Petrus heeft het idee dat een aantal keren, zeven maal iemand vergeven al heel behoorlijk is, hoe dan ook er zit wel een grens aan! Kijk, gemeente, en dan krijg je ook hier weer te zien hoe grenzeloos Jezus steeds denkt en vandaaruit handelt. Want dan moet u zijn antwoord, zeventig maal zeven maal, niet verstaan als een manier op toch een grens te trekken, al is die wel heel ver weg, maar dan is zijn antwoord een manier om duidelijk te maken dat er eigenlijk geen grenzen zijn aan vergeving. Dat past daar nu juist ook niet bij!

8. De tekst, die verhelderend kan werken, vinden we in Matteüs 18:21-35 - de gelijkenis over de koning, 'die afrekening wilde houden met zijn slaven'. U kent het verhaal: Een slaaf, die voor maar liefst tienduizend

talenten bij zijn heer in het krijt staat en nimmer aan zijn betalingsplichten zal kunnen voldoen, krijgt na een smeekbede om uitstel van betaling van zijn heer te horen, dat hij vrij man is: in één klap wordt heel zijn gigantische schuld hem kwijtgescholden.

Kort na deze ware explosie van vergeving maakt de bewuste slaaf een geweldige scène met een medeslaaf, die hem op zijn beurt wat verschuldigd is. Weliswaar gaat het om een luttel bedrag - honderd schellingen, een paar cent vergeleken bij de tienduizend talenten waar hijzelf nog maar net geleden zo onder gebukt ging - , maar hij is onverbiddelijk. Hij staat erop, dat zijn mede slaaf betaalt, en wel direct. Wanneer deze hem smeekt geduld met hem te hebben, gooit hij hem woedend de gevangenis in. Hij laat niet met zich spotten. Maar de heer, die hem zojuist nog zo vorstelijk zijn schuld vergeven had, laat evenmin met zich spotten. Op de hoogte gebracht van het incident, laat hij hem direct terugroepen. Dit is de bedoeling niet! Verontwaardigd bijt hij hem toe: 'Had gij ook geen medelijden moeten hebben met uw medeslaaf, zoals ik medelijden had met u?'

9. Tienduizend talenten zijn hem kwijtgescholden, maar de arme man heeft er niets van begrepen. Overstelt met genade, weet hij niet wat genade is. Dan moet het maar niet doorgaan. Dan moet de vergeving, die hem ten deel is gevallen, maar ongedaan gemaakt worden. Arme man: 'En zijn meester werd toornig en gaf hem in handen van de folteraars, totdat hij hem al het verschuldigde zou betaald hebben'.

Veelbetekenend besluit Jezus zijn gelijkenis met de woorden: 'Alzo zal ook mijn hemelse Vader u doen, indien gij niet, een ieder zijn broeder, van harte vergeeft'. Kijk gemeente, zet de vergeving van Godswege zich niet voort, heeft zij geen verdere effecten, blijft zij een eenzame uitzondering op de regel van keiharde meedogenloosheid - dan is God gedwongen erop terug te komen. Op deze manier heeft ze geen zin, kan ze niet waar zijn. De vergeving, die Hij schenkt, lokt nieuwe vergeving uit, of er is geen sprake van vergeving.

10. Verduidelijkt de gelijkenis van Jezus niet veel met betrekking tot de vijfde bede en de daarop gegeven toelichting: 'Want indien gij de mensen hun overtredingen vergeeft, zal uw hemelse Vader ook u vergeven'? De vergeving, waarmee God ons verrast, geldt alleen, wanneer zij effect sorteert, doorwerkt in ónze vergevingsgezindheid.

Voor Jezus spreekt deze reflex onzerzijds op Gods vergevende houding zozeer vanzelf, dat Hij er in de vijfde bede bij voorbaat van uitgaat. Sterker nog: Hij veronderstelt zelfs, dat wij, op het moment dat we bij God om vergeving aankloppen, degenen die ons iets schuldig zijn reeds beladen met genade naar huis hebben gestuurd. De reflex komt al tot stand, voordat de bede om vergeving goed en wel is uitgesproken. Zo'n sterke uitstraling heeft de vergevingsgezindheid van degene, die wij om genade smeken.

Evenals in heel het Bijbels getuigenis domineert ook in de vijfde bede en in de toelichting daarop de notie van het goddelijk initiatief der vergeving. Wij zetten de vergeving van Gods kant allermint in werking, we laten ons erdoor meeslepen en zó wordt ze werkelijkheid voor ons.

11. Het is duidelijk dat we met de vijfde bede behoorlijk moeten uitkijken. Wanneer er niet bij voorbaat de muziek van ónze genade en ónze barmhartigheid in doorklinkt, spelen we met vuur. We doen er goed aan de waarschuwing, die Jezus elders in de Bergrede geeft, ter harte te nemen: 'Wanneer gij dan uw gave brengt naar het altaar en u daar herinnert dat uw broeder iets tegen u heeft, laat uw gave daar, vóór het altaar, en ga eerst heen, verzoen u met uw broeder en kom en offer daarna uw gave' (Matteüs 5:23-24). Niet vergeven schulden - het is erg, ... maar nóg erger is: *tóch* nog niet, *júist* niet vergeven schulden.

*Palmzondag, 28 maart 2010
Bethelkerk, Den Haag-Loosduinen*

HEER, LEER ONS BIDDEN

1. Wanneer je met mensen over het gebed spreekt, dan blijken er nogal wat mensen te zijn die op dat terrein een grote verlegenheid kennen, mensen die moeite hebben met bidden, die niet weten hoe/wat ze moeten bidden. Ze hebben óf helemaal geen woorden óf ze snappen dat bidden niet een kwestie is van het inleveren van je verlanglijstje, maar wat ze dan wel moeten bidden, weten ze ook niet. Zo zijn er ook een groot aantal mensen die moet je niet vragen om in het openbaar te bidden - er zijn er zelfs en zijn er zijn zelfs die daarom geen ouderling of diaken durven te zijn, omdat ze dan - in een kerkdienst: het drempelgebed of de voorbeden - moeten bidden, en niet goed weten hoe ze dat moeten doen, wat ze dan moeten zeggen.

2. Ik versta die verlegenheid eigenlijk altijd vanuit dit verhaal, vanuit Lucas 11, en zeg dan tegen die mensen: 'U bent niet de eerste, die daar moeite mee heeft. Ook de leerlingen hadden dat al, getuige hun vraag aan Jezus: 'Heer, leer ons bidden.'

Doordat te zeggen: Heer, leer ons bidden, geef je aan dat je bidden moet leren, dat je gebedsonderwijs nodig hebt. Dat is op zich al verrassend, dat je daarin onderwijs moet krijgen. Iets om over na te denken, toch? Gebed mag iets vanzelfsprekends lijken: je zegt toch gewoon wat in je hart opkomt? Wat dan blijkt - we hebben het er eerder dit seizoen (in het kader van het jaarthema) over gehad - dan blijken heel wat gebeden wel heel erg met onszelf te maken hebben. We zetten of onszelf centraal of anderen uit onze directe omgeving die ons dierbaar zijn. Maar als dat toch niet dat bidden is, dat van ons gevraagd wordt, dan staan velen van ons met lege handen. Hoe dan verder, dat is dan niet direct duidelijk. Dan heb je een ander nodig die je helpt.

Waar die vraag 'leer ons bidden' voor staat? Het is de vraag: leer ons om de goede vragen aan God te stellen. Het zit namelijk niet vast op het punt dat je God niet iets zou mogen vragen, het is *wat* je hem vraagt.

3. En dat onderwijs krijgen zij van Hem, van wie de lezer Jezus in het Lucasevangelie dat steeds ziet doen: dat hij in gebed gaat. Vaak op die

momenten dat het kritisch wordt, dat hij niet goed weet wat er van hem gevraagd wordt, hoe hij in een situatie van Godswege heeft op te treden. Dan zie je hem steeds in gebed. Een moment van bezinning. Dan roept hij God aan vanuit dat luisterende leven dat hij altijd heeft gedaan, zoals iemand het gebed eens omschreef als 'God aanroepen vanuit een luisterend leven'.

Een prachtige omschrijving. Een luisterend leven, dat is iets anders dan een gejaagd leven. Dat je van 's morgens vroeg tot 's avond laat van het één naar het ander rent, tot je doodmoe in je stoel valt. Je hoofd boordevol met de dingen van de hele dag, waarover je de hele dag loopt na te denken hoe je dat nu weer doet of dat. Maar dat je aan de dingen waar het echt om gaat, dat je voor de zaken die vanuit het evangelie naar je toekomen, geen tijd en aandacht hebt. Dat er geen ruimte is voor bezinning. Luisterend leven wil zoveel zeggen als leven met aandacht voor wat het Evangelie ons te zeggen heeft.

Kijk, daar in die sfeer hoort het gebed thuis. God aanroepen vanuit een luisterend leven.

4. 'Leer ons bidden' wil zoveel zeggen als: 'leer ons wat wij aan God moeten vragen.'

Wat dat ons in eerste instantie wil zeggen, is dat je op God oriënteert. 'Ja, logisch', zullen er onder u zeggen, maar daar bedoel ik dan wel meer mee dan je tot Hem richten, het is je op Hem oriënteren. Bidden is vragen of God met zijn zaak hier zijn doorwerking mag krijgen.

Wat ik me afvraag, is of die notie wel tot ons door wil dringen. Als ik op dit Bijbelse spoor wijs, willen mensen nog wel eens reageren met 'Maar ik mag toch alles tegen God zeggen en alles aan hem vragen? Ik mag aan hem toch wel aandacht voor mijn situatie vragen?' Gemeente, wat moet ik daar dan op zeggen? Dat dat niet mag. Nee, wat ik wil zeggen, is of je in de gaten hebt dat jijzelf op die manier wel voortdurend in het centraal staat. Het is goed, denk ik, om jezelf in die situatie toch eens af te vragen of je niet erg egocentrisch bezig bent, of je in de gaten hebt dat jij zelf in je gebeden wel erg centraal staat. Goed, is het, denk ik, om jezelf ook eens onder de loep te nemen en aan de Here God te vragen wat hij van jou vindt. Ik kan het ook anders zeggen. Misschien is wel eens goed om je gebed te beginnen met de vraag: 'Heer, leer mij bidden.' Om je open te stellen dat er in het gebed ook nog wel eens hele

andere zaken aan de orde kunnen komen dan jouw dingen, dat het in het gebed om heel wat meer gaat dan jouw zelfbehoud.

5. Wat ik verrassend vind, als je dan naar het gebed kijkt dat Jezus ons wil leren, dat je dan eigenlijk zo ongelooflijk goed te zien krijgt: wat bidden nu eigenlijk is. Dat bidden is: aan God vragen of zijn dingen hun doorwerking in jouw leven mag krijgen. Kijk, gemeente, op het moment dat je dat ontdekt, dan begint er wat in je te schuiven, in je hele doen en laten, in je hele existentie.

Of wij dat nu zo in de gaten hebben, als we het *Onze Vader* bidden, ik weet het niet. En ik zeg dat, ik kan dat zeggen, omdat ik in het afgelopen jaar op preken over het *Onze Vader* nog wel eens te horen kreeg dat iemand er op die manier nog nooit zo tegenaan gekeken had. Het is een gebed - het *Onze Vader* - dat vaak gebeden wordt, maar of het ook altijd met *kawanah* gebeden wordt, zoals de Jood dat zo mooi kan zeggen. Met 'toewijding' betekent dat Hebreeuwse woord, met begrip voor de inhoud. Daar ligt namelijk een groot gevaar dat je het bidt zonder er eigenlijk verder bij na te denken. Het gevaar dat je alleen maar een rite uitvoert, zonder dat het ook echt jouw woorden zijn. Dat je de woorden uitspreekt, maar dat het geen gebed van jou aan God is. Geen diep verlangen naar hetgeen waar je om vraagt.

6. Dat nu brengt me bij een tweede verrassende element van het verhaal. Want dan zou je denken dat met het *Onze Vader* het antwoord op de vraag 'leer ons bidden' wel gegeven is. En dat is nu net niet het geval. Ik hoop dat u het gehoord hebt, en anders moet u even in uw Bijbel meekijken. U ziet dan dat Jezus twee keer wat zegt. Kijkt u maar. In vers 2 staat: 'Hij zei tegen hen.' Dat leest u opnieuw in vers 5, dus na het *Onze Vader* nog een keer: 'Daarna zei hij tegen hen.' (Dat 'daarna' mag u weglaten, want dat staat er in het Griekse helemaal niet, maar daar gaat het mij nu niet om.) In zijn antwoord op de vraag: 'Heer, leer ons bidden', krijgen zijn leerlingen twee antwoorden!

Gemeente, in het afgelopen jaar zijn we met dat *Onze Vader* bezig geweest. De schriftlezing van vandaag vormt dan ook een mooie afsluiting van het seizoen over 'Bidden en het goede doen'. Goed om in deze afsluitende dienst oog te hebben voor deze woorden uit Lucas, waar wij steeds met de versie van Matteüs bezig zijn geweest. In Lucas proef ik namelijk net nog wat meer oog voor ons, omdat wij zo vaak

met die vraag worstelen, de kwestie of God geeft wat wij aan Hem vragen.

Dat treft me dat Jezus die vraag niet laat liggen. Hij had het er niet over hoeven hebben, strikt genomen. En toch doet hij het. Dan voel je je als mens met je vragen en je worstelingen toch begrepen! Ik wel, in elk geval. Dat hij aan die kwestie die u en mij zo bezighouden, zoveel aandacht besteed.

In twee gelijkenissen gebeurt dat: de gelijkenis van de twee - eigenlijk van de drie - vrienden en de gelijkenis van de vader en de zoon.

7. De kwestie waar het in de eerste gelijkenis om draait, is die van de verhooring als zodanig, Kijk, gemeente, dat mag in de gelijkenis dan niet gebeuren dat de ene vriend aan de andere geeft waar deze hem in het holst van de nacht om vraagt. De lezer weet, in elk geval de oudoosterse lezer, dat je zo absoluut als vrienden niet met elkaar omgaat. Weet u wat ik zo bijzonder vind dat ook dat element van dat onmogelijke moment dat ergens om gevraagd wordt, een plek krijgt. Zo herkenbaar!

Wat Jezus ons in dat alles wil laten horen, dat is om welke verhouding het in dit bidden gaat: dat het een verhouding is zoals tussen vrienden. Een verhouding, waarin je geheel op die ander kan rekenen.

Ik zal het maar eerlijk zeggen, maar daar heb ik de komende week wel voor nodig om dat goed tot me door te laten dringen dat het er zo met ons voorstaat in het gebed, dat Jezus u en mij wil laten horen dat u/dat ik helemaal op hem kunnen rekenen. Dat je hem wat kunt vragen en dat je er op kunt rekenen, zoals onder vrienden, dat je dat gegeven zal worden.

8. Ogenblikkelijk duikt dan dan toch de vraag op: kunnen we God om *alles* vragen? zoals die woorden die er tussenin staan, lijken dit te suggereren.: *'Bidt en u zal gegeven worden, zoekt en gij zult vinden, klopt en u zal opengedaan worden.'* We dienen wel te bedenken dat deze woorden vlak na het *Onze Vader* staan. Dat is het kader, waarbinnen we deze verzen dienen te verstaan. Omdat een object bij de werkwoorden ontbreekt, zou je kunnen denken dat het om elk gebed gaat. Dat object wordt hier echter niet vermeld, omdat het nu juist net genoemd is. De uitspraken zijn dus niet bedoeld om te suggereren dat je het zo gek niet kunt bedenken of God geeft het wel.

Nee, u moet hier het *Onze Vader* bij invullen. Als je dat bidt, dan mag je weten dat Hij je dat ook zal geven.

Gemeente, waar wij bij onze eigen gebeden steeds weer met de vraag zitten of hij ons wel zal verhoren, en wij vaak teleurgesteld zijn, als Hij ons gebed niet verhoort, daar klinkt hier een hele andere toon. Een toon van zekerheid, van zekerheid zoals je die onder vrienden aantreft. Dat je weet van de ander dat hij op je reageert zoals bij vriendschap hoort.

9. Waar de eerste gelijkenis ons antwoord wil geven op onze onzekerheid, of je ook gegeven zal worden waar je om vraagt, daar krijgen wij met de tweede gelijkenis antwoord op die andere onzekerheid of je niet wat anders zult krijgen dan waarom je gevraagd hebt. En dan is het voorbeeld verrassend. Toch? Een vader zal zijn zoon echt niet een slang of een scorpioen geven als deze hem vraagt om een vis of om een ei. Hoeveel te meer zal de hemelse Vader dan geven wat een mens het meeste nodig heeft: de Geest, opdat hij de boze zal kunnen weerstaan.

10. Kijk, gemeente, als dat alles nu het geval, als je nu toch zekerheid mag hebben dat God datgene geeft wat je in het *Onze Vader* aan Hem vraagt, als je van de zekerheid mag uitgaan dat je niet iets anders krijgt dan waarom je hebt gevraagd, dan kunnen toch de aarzelingen rond het bidden wegvallen. Dan kan je dat gebed toch ook met overgave bidden, zeker wetend dat Hij je zal geven waarom je Hem in dat gebed hebt gevraagd. Wat houdt ons dan nog tegen om ook vanuit dat gebed te leven?

*9e Zondag na Pinksteren, 25 juli 2010
Bethelkerk, Den Haag-Loosduinen*